

Die Insel Rügen

Përmbledhje

Çfarë duhet të dini

1. Përsëritje e fjalëve të përbëra

Në gjermanisht, fjalë të ndryshme ose pjesë fjalësh mund të bashkohen për të formuar fjalë të reja, të përbëra. Fjala e përbërë merr gjithmonë gjininë e emrit të fjalës së fundit.

a) dy ose më shumë emra:

die Freizeit + der Park: der Freizeitpark

die Montage + die Halle: die Montagehalle

die Umwelt + der Schutz + der Preis: der Umweltschutzpreis

Pas emrit të parë, nganjëherë shtohet një shkronjë. Kjo mund të jetë p.sh.: një **-s-** midis dy bashkëtingëlloreve, ose një **-n-**, kur fjala e parë mbaron me zanore.

die Arbeit + der Platz: der Arbeitsplatz

die Sonne + der Strahl: der Sonnenstrahl

b) folje dhe emër

halten + das Verbot: das Halteverbot

c) mbiemër dhe emër

stumm + der Film: der Stummfilm

2. Lidhorja II : foljet *haben* dhe *sein*

Gjermanishtja, ashtu si edhe shqipja, bën dallim midis mënyrës dëftore (Indikativ) dhe mënyrës lidhore (Konjunktiv) të foljeve. Mënyra dëftore shpreh fakte ose siguri. Mënyra lidhore shpreh një përfytyrim, diçka hipotetike, jo reale. Lidhorja II (Konjunktiv II) e gjermanishtes ka dy kohë: të tashme dhe të shkuar. E tashmja i përgjigjet së pakryerës së lidhores në shqip, e shkuara - së kryerës së plotë të lidhores në shqip.

Das wäre schön.

Wer hätte die Arbeitsplätze bekommen?

E tashmja e lidhores II të foljeve formohet mbi bazën e formave të foljes në imperfekt të dëftores (edhe **Umlaut -i = ä, ö, ü**)

	haben			
	Dëftore (imperfekt)		Lidhore II (e tashme)	
	Njëjës	Shumës	Njëjës	Shumës
Veta I	ich hatte	wir hatten	ich hätte	wir hätten
Veta II (familjare)	du hattest	ihr hättet	du hättest	ihr hättet
(e mirës.)	Sie hatten	Sie hatten	Sie hätten	sie hätten
Veta III	er/sie hatte	sie hatten	er/sie hätte	Sie hätten

sein				
Dëftore (imperfekt)		Lidhore II (e tashme)		
	Njëjës	Shumës	Njëjës	Shumës
Veta I	ich war	wir waren	ich wäre	wir wären
Veta II (familjare)	du warst	ihr wart	du wärst	ihr wärt
(e mirësj.)	Sie waren	Sie waren	Sie wären	sie wären
Veta III	er/sie war	sie waren	er/sie wäre	Sie wären

Koha e shkuar e lidhores II formohet nga format e së tashmes të lidhores II të **haben** dhe **sein** dhe pjesorja e shkuar e foljes në fjalë:

*Wer hätte die Arbeitsplätze bekommen?
Die Werft hätte die Natur zerstört.*

Informacion: Rygeni është ishulli më i madh i Gjermanisë. Në të gjen peizazhe të mrekullueshme natyrore, plazhe, parqe kombëtare dhe llixha të vjetra. Nga mesi i viteve '80, aty u ndërtua një kantier detar – dhe më 1990 u planifikua ndërtimi i një tjetri, i kantierit Detar „Meyer“. Ndërtimi i një kantieri tjetër detar do ta kishte dëmtuar rëndë bukurinë natyrore të ishullit. U formuan disa iniciati-va kundër këtij plani, të cilat organizuan një fushatë të suksesshme.

Andrea dhe zonja Berger janë në ishullin balltik të Rygenit. Ata po bisedojnë me zotin Vulf, që është anëtar i grupit lokal (Initiative) për luftën kundër spekulatorëve, të cilët e shkatërrojnë natyrën e ishullit duke ndërtuar hotele luksoze.

- Andreas: Sie sind von der Initiative „Für Rügen“. Diese Initiative hat 1992 den europäischen Umweltschutzpreis bekommen. Können Sie uns sagen, was Sie machen?
- Herr Wulf: Aber sicher. Sie haben ja unsere Insel gesehen. Sie ist wunderschön, hat herrliche Wälder, lange Strände – sie ist noch nicht zerstört. Und wir kämpfen dafür, daß sie so bleibt.
- Frau Berger: Das wäre schön!
- Andreas: Gegen wen müssen Sie denn kämpfen?
- Herr Wulf: Wissen Sie, viele Menschen hier sind arbeitslos. Es gibt keine Industrie, kaum Landwirtschaft. Da hoffen die Menschen auf den Tourismus.
- Frau Berger: Dann wäre der Tourismus ja gut für die Insel.
- Herr Wulf: Ja und nein. Es gibt einige Spekulanten. Sie nutzen die Situation aus, um viel Geld zu verdienen. Sie wollen große Hotels, Golfplätze und Freizeitparks bauen. Das zerstört die Natur. Dagegen kämpfen wir. Wir möchten nur sanften Tourismus.

Zoti Vulf u flet atyre rreth planeve për ndërtimin e një kantieri tjetër detar në ishullin Rygen, për Meyer – Werft.

Andreas: Wie ist das mit der Meyer-Werft?
Herr Wulf: Ja, der Meyer wollte eine riesige Werft bauen, im Osten von Rügen, genau vor den berühmten Felsen. Eine riesige Montagehalle für große Schiffe, und dann natürlich eine breite Straße – ein richtiges Industriegebiet.
Andreas: Aber mit neuen Arbeitsplätzen, oder?
Herr Wulf: Ja, das ist richtig. Er hat 2000 Arbeitsplätze versprochen. Versprochen, sage ich! Und wer hätte die bekommen? Nicht wir hier, von Rügen! Ingenieure aus dem Westen oder Osten – aber nicht wir hier! Außerdem hätte die Werft die Natur zerstört – das Wasser, die Pflanzen, die Fische, die Bäume – alles!
Andreas: Die Werft wird also nicht gebaut?
Herr Wulf: Nein, sie wird nicht gebaut.
Frau Berger: Und wie ist das mit dem Tourismus?
Herr Wulf: Die Touristen – die kommen sowieso. Sie sind auch willkommen. Aber warum so viele neue Hotels bauen, wir haben ja noch viele alte Hotels ...
Frau Berger: Und die sollten renoviert werden?
Herr Wulf: Ja, darüber wären wir sehr froh.

Ushtrime

1 Rindërtoni argumentet e paraqitura nga zoti Vulf për mbrojtjen e ambjentit:

- a) Cilat janë synimet e grupit të protestës ?
- b) Cilat janë argumentet pro dhe kundër ndërtimit të kantjerit detar Majer?

2 Ribashkoni fjalët që përshtaten për të krijuar fjalë të përbëra. Fjalët i shkruani me njëjën e duhur.

A		B (+n/+s!)		C		
Butter	Wort	Schiff	Strahl	halten	Stadt	
Fenster	Studios	Einkauf	Filme	hoch	Film	
Hotel	Schuh	Forschung	Becher	innen	+	Haus
Zauber	+	Sonne	+	stumm		Verbot
Hörer	Wirtschaft	Straße	Monopol			
Film	Brief	Unterhaltung	Paradies			
Markt	Chefin	Handel	Zentrum			
Hand	Platz	Asche	Händler			
Hafen	Brot	Arbeit	Bau			

Beispiele

A:	die Butter + das Brot	=	das Butterbrot,
B:	das Schiff + der Bau	=	der Schiffsbau,
C:	halten + das Verbot	=	das Halteverbot

3 Përgjiguni me argumenet hipotetike në kllapa, në të tashmen dhe të shkuarën e lidhës II.

1. Die Insel Rügen soll unzerstört bleiben. (schön sein/Vorteile haben)

Das wäre schön. Das hätte Vorteile.

---

2. Die Menschen hoffen auf den Tourismus. (Tourismus: gut sein)

Der Tourismus

---

3. Spekulanten wollen die Situation ausnutzen. (schlecht sein)

Das

---

4. Die Meyer-Werft soll nicht gebaut werden. (Natur zerstört haben)

Die Meyer-Werft

---

5. Es wären Ingenieure aus dem Westen gekommen. (Menschen aus Rügen haben die Arbeitsplätze nicht bekommen)

Menschen aus Rügen
